

Remissvar från Alingsås kommun av betänkande Ökad trygghet för visselblåsare (SOU 2020:38)

Utredningen om genomförande av visselblåsardirektivet har överlämnat sitt slutbetänkande, SOU 2020:38. Alingsås kommun är remissinstans och yttrar sig härmed över rubricerat slutbetänkande. Genomgående i remissvaret benämns SOU 2020:38 som "utredningen".

Sammanfattning

Alingsås kommun instämmer till stora delar i utredningens bedömning och ställer sig positiv till utredningens förslag. Alingsås kommun har dock några synpunkter på förslagen som redovisas nedan.

De förslag som inte nämns under "Synpunkter på kommitténs förslag" har Alingsås kommun inga synpunkter över.

Synpunkter på kommitténs förslag

Kommentarer och synpunkter har strukturerats efter utredningens kapitelindelning.

6.3.1 Den primära personkretsen som ska omfattas av skyddet

Utredningen föreslår att fritidspolitiker inte ska omfattas av den föreslagna lagen eftersom de genom sina politiska uppdrag och positioner i samhället har goda möjligheter att lyfta frågor om missförhållanden inom olika uppdrag. Det innebär att olika fritidspolitiker därmed skulle ha olika förutsättningar för att omfattas av skyddet. Det innebär att det blir svårt att vara tydligt med vilka fritidspolitiker som omfattas av skydd och vem som inte omfattas av skydd. Alingsås kommun anser även att utredningen kan ha överskattat det skydd som politiska uppdrag kan ge och vilken position i samhället som en fritidspolitiker har. Det kan även finnas olika förutsättningar för olika politiska partier utifrån den parlamentariska sammansättningen, där små och stora partier har olika förutsättningar. Vi anser därför att även fritidspolitiker ska omfattas av den föreslagna lagens skydd.

6.3.4 Lagen ska skydda rapportering av information om missförhållanden

Alingsås kommun tillstyrker förslaget att personer som rapporterar information om missförhållanden ska skyddas. Däremot är begreppet "missförhållanden" otydligt. I den föreslagna bestämmelsen, 1 kap 2 §, är det p 3 som är otydlig. Sen den 1 januari i år har Alingsås kommun en visselblåsarfunktion. Det har kommit in ett flertal ärenden i visselblåsarfunktionen, varav många inte är av karaktären att det inte är ett faktiskt allvarligt missförhållande. Till exempel har allmänna handlingar begärts ut via visselblåsarfunktionen. Det har även kommit in ärenden som har varit svåra att avgöra om det rör sig om ett

allvarligt missförhållande och ska utredas av visselblåsarfunktionen eller om det är ärenden som ska överlämnas och utredas av berörd förvaltning. Då det ibland kan vara svårt att avgöra om det rör sig om ett allvarligt missförhållande eller inte är det viktigt att det finns en tydlig definition av begreppet "missförhållanden" i den nya visselblåsarlagen.

Av författningskommentaren på s 664 framgår att med missförhållanden avses "varje slag av försummelse eller oegentlighet som förekommer i en verksamhet." Sedan förtydligas på s 666 att det är "handlingar och underlåtenheter som strider mot lag", och med lag kan även avses förordningar och föreskrifter. Dock är detta två olika definitioner.

Utredningen anser att begreppet "missförhållanden" har förankring i svensk rätt. Som exempel på förankringen anges företagshemlighetslagen och Lex Sarah. Då även företagshemlighetslagen syftar till att genomföra ett EU-direktiv bör begreppet ha samma betydelse i företagshemlighetslagen som i förevarande lagförslag. Däremot definieras "missförhållanden" enligt Lex Sarah i SOSFS 2011:5 3 § som "avses såväl utförda handlingar som handlingar som någon av försummelse eller av annat skäl har underlåtit att utföra och som innebär eller har inneburit ett hot mot eller har medfört konsekvenser för enskildas liv, säkerhet eller fysiska eller psykiska hälsa." Det är en snävare definition än i förevarande lagförslag. Eftersom det därmed finns olika definitioner på begreppet "missförhållanden" i svensk rätt anser Alingsås kommun att en definition av begreppet "missförhållanden" bör införas i den föreslagna lagen.

7.12 Bekräftelse av mottagande av rapport

Alingsås kommun är positivt inställd till att rapporterade personer ska få återkoppling och att detta dock inte gäller om den rapporterade personen har av sagt sig bekräftelse. Det är önskvärt om det tydliggjordes hur den rapporterade personen behöver av säga sig bekräftelse. Specifikt önskas ett förtydligande för om den rapporterade personen även av sagt sig bekräftelse om inga kontaktuppgifter lämnas eller den rapporterade personen är anonym.

7.13 Uppföljning, återkoppling och information till den rapporterade personen

Alingsås kommun instämmer i utredningens förslag att återkoppling ska ske till den rapporterade personen. Dock anser vi att det är otydligt hur mycket återkoppling som ska ske för att det ska vara återkoppling i en "skälig utsträckning". Alingsås kommuns erfarenhet av att ha en visselblåsarfunktion är att det är bäst att lämna återkoppling när ärendet är färdigutrett. Det kan vara så att det under ärendets gång kommer fram mycket uppgifter som är sekretessbelagda eller innehåller personuppgifter vilket är svårt att löpande rapportera till den rapporterade personen. Det kan också komma fram

motstridig information som det kan vara bra att utreda klart innan återkoppling sker till den rapporterade personen.

Alingsås kommun önskar därmed ett förtydligande om det är skälig återkoppling att bekräfta mottagandet av rapporten och att lämna en återkoppling då ärendet är avslutat förutsatt att ärendet avslutas inom tre-månadersgränsen. Det är viktigt att få tydlighet i vad skälig återkoppling innebär särskilt med tanke på att Arbetsmiljöverket kommer utöva tillsyn över efterlevnaden av lagen.

7.16 Uppgiftsskyldighet i det allmännas verksamhet

Alingsås kommun delar utredningens bedömning att en uppgiftsskyldighet som verkar som en sekretessbrytande bestämmelse behöver införas. Däremot innebär utformningen av uppgiftsskyldigheten att den endast gäller inom en myndighet. I en kommun som är organiserad med flera nämnder är varje nämnd en egen kommunal förvaltningsmyndighet. Sättet som bestämmelsen är utformad innebär att den sekretessbrytande bestämmelsen inte gäller mellan olika kommunala nämnder. Alingsås kommun, som är organiserad i flera olika nämnder, vill att uppgiftsskyldigheten även ska gälla mellan nämnder.

9.2.1 Sekretess ska gälla för uppgifter genom vilka en person kan identifieras i ett uppföljningsärende

I avsnitt 9.2.1 anges att myndigheter med fler än 50 anställda och som är skyldiga att tillhandahålla interna eller externa rapporteringskanaler ska omfattas av de sekretessbestämmelser som anges i direktivets artikel 16-17 och 22. Alingsås kommun önskar ett förtydligande kring begreppet myndigheter och vilka enheter som ska omfattas av sekretessbestämmelsen. Under avsnitt 7.6 föreslog utredningen att kommunerna inte ska ses som olika nämnder utan som en enhet och att de kommuner med fler än 50 arbetstagare ska vara skyldiga att inrätta en intern rapporteringskanal. Man motiverar detta förslaget med att den kommunala och regionala sektorn är personaltung samt genomför upphandlingar till stora belopp. Om utredningen med begreppet "myndigheter som har krav på sig att ha rapporteringskanaler och förfaranden" (s. 411) åsyftar att såväl statliga förvaltningsmyndigheter som kommuner och regioner med fler än 50 arbetstagare ska omfattas av sekretessbestämmelsen har Alingsås kommun inget att invända emot. Om utredningen däremot anser att endast statliga förvaltningsmyndigheter med krav på rapporteringskanaler och förfaranden ska omfattas av sekretessbestämmelsen så invänder Alingsås kommun mot förslaget. Alingsås kommun föreslår då istället att samtliga offentliga enheter med krav på rapporteringskanaler ska omfattas av den föreslagna sekretessbestämmelsen.

11.6 Dokumentation av rapportering ska gallras

Utredningen föreslår att skriftliga rapporter och dokumentation av muntlig rapportering ska gallras antingen när rapporterna eller dokumentationen inte längre är nödvändiga, eller senast två år efter att ett uppföljningsärende har avslutats. Förslaget syftar till att genomföra art. 18.1 i direktivet med hänsyn till skäl 86.

Alingsås kommun anser att två år är för kort tid och att det finns ett behov av att spara rapporter under en längre period, förslagsvis 5 - 10 år. Även efter att ett ärende är avslutat kan det senare komma fram nya omständigheter i ärendet. Det kan också komma ett nytt ärende som delar omständigheter med det gamla ärendet. Utgångspunkten enligt 3 § arkivlagen är att allmänna handlingar ska sparas och bilda ett arkiv. Rapportering och dokumentation av muntlig rapportering är allmänna handlingar. Gallringsbestämmelsen i 10 § arkivlagen är ett undantag till huvudregeln. Art. 18.1 i direktivet anger ingen tidsgräns för hur länge rapporter och dokumentation av muntlig rapportering får bevaras och anger att hänsyn ska tas till nationell rätt. Utgångspunkten i svensk rätt är att bevara allmänna handlingar, men det finns självklart utrymme att gallra. Dock anser Alingsås kommun att två år är för kort tid och att det bör vara möjligt att bevara handlingar under en längre period.

20.1 Förslaget till lag (2021:000) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden

Som tillägg till ovan synpunkter på förslagen anser Alingsås kommun även att 10 kap, som endast innehåller en paragraf, bör kombineras med antingen kap 9 eller 11.

Cecilia Knutsson
Stabschef

Alingsås kommun
2020-10-07